

KİTAP İNCELEMESİ:**SURİYELİ ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN
TÜRKİYE'YE UYUMU:
Covid-19 Salgını Sürecinde
İstanbul'da Beş Kamu
Üniversitesinde
Gerçekleştirilen Ampirik
Bir Çalışma****Yazarlar:**

Muzaffer Dartan

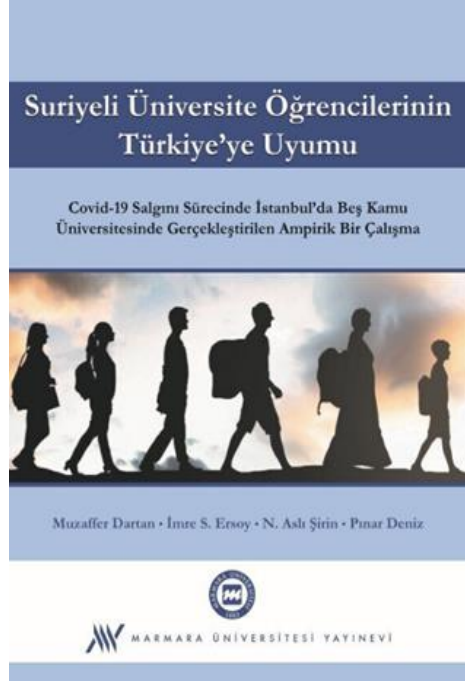
İmre S. Ersoy

N. Aslı Şirin

Pınar Deniz

Marmara Üniversitesi**Yayınevi, 2023****Dil:** Türkçe

157 sayfa

ISBN: 978-975-400-461-8**E-ISBN:** 978-975-400-460-1

Dünyanın pek çok yerinde yaşanan savaş, çatıŐma ve doğal afetler nedeniyle evlerini, ülkelerini terk ederek başka yerlere sığınmak zorunda kalan kiŐilerin sayısı giderek artmaktadır. BirleŐmiŐ Milletler Mülteciler Yüksek KomiserliĐi'nin verilerine göre, Mayıs 2023 itibariyle yerlerinden edilmiŐ kiŐilerin sayısı dünya çapında 110 milyonu¹ aŐmiŐ durumdadır (UNHCR, 2023). Suriye, Ukrayna ve Afganistan ise bu ülkelerdeki güvenlik sorunları sebebiyle yerinden edilmiŐ kiŐilerin ana kaynağı konumundaki ülkeler haline gelmiştir.

2010 yılının sonlarına doğru Tunus'ta baŐlayan "Arap Ayaklanmaları"nın en ciddi etkilerinin yaŐandığı ülkelerin baŐında Suriye de gelmektedir. Mart 2011'de baŐlayan rejim karŐıtı gösterilerin oldukça sert biçimde bastırılmasının neden olduğu çatıŐmalar birkaç ay içerisinde ülke çapına yayılıp iç savaŐa dönüŐerek on yılı aŐkın bir süredir devam etmektedir. Suriye iç savaŐı, II. Dünya SavaŐı'ndan

¹ Bu sayının 62.5 milyonunu ülke içinde yerinden edilmiŐler oluŐtururken 35.3 milyon kiŐi mülteci konumundadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. UNHCR (2023).

bu yana yaşanan en büyük kitlesel zorunlu göç hareketini de beraberinde getirmiştir.

Suriye'nin sınır komşusu olması ve sınır bölgesinde mevcut yoğun ilişkiler sebebiyle, Türkiye bu zorunlu göç hareketinden en çok etkilenen ülkelerden biri haline gelmiştir. Geçtiğimiz on iki yıl boyunca savaşın yerinden ettiği Suriyelilerin gözünde Türkiye, hem Avrupa ülkeleri ve diğer üçüncü ülkelere (ABD, Kanada vb.) gitmek için bir geçiş ülkesi hem de nihai göç ülkesi olarak algılanmaya başlamıştır.

Türkiye, Suriye'deki iç savaşın ilk dönemlerinde yaşanan zorunlu göç hareketinin geçici olduğu gerekçesiyle Suriyelileri "misafir" kabul ederek entegrasyonları konusunda gerekli adımları atmaktan kaçınmıştır. Fakat geçen on iki yıl zarfında, gerçekçi olmadığı anlaşıldığından geçicilik söylemi giderek gündemden düşmüştür. Suriyeliler için – resmi düzeyde olmasa da – entegrasyonun tartışılması kaçınılmaz bir hâl almıştır. Zira, sosyal anlamda refahın sürdürülebilir olması, kaynakların etkin biçimde dağılımının yapılabilmesi ve sosyal adaletin sağlanması açılarından entegrasyon önem taşımaktadır.

Suriyelilerin entegrasyonunda, istihdam gibi diğer alanlarla bağlantılı olması hasebiyle ön plana çıkan eğitim alanı ayrıca dikkat çekmektedir çünkü Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli nüfusun çoğunluğunu 18 yaş altı ile 19-24 yaş grubundaki bireyler oluşturmaktadır (GİB, 2023). Milli Eğitim Bakanı'nın katıldığı bir TV programında açıkladığı üzere, Türkiye'de bulunan 977 bin yabancı uyruklu öğrencinin 790 binini Suriyeliler oluşturmaktadır (CNN Türk, 2023). Bunun yanı sıra, Yükseköğretim Kurulu'nun verilerinin gösterdiği gibi, Türkiye'de yükseköğrenim gören Suriye uyruklu öğrencilerin sayısı geçtiğimiz on yılda giderek artmıştır. Bu artış, ilk ve ortaöğrenimini sürdürenler de düşünüldüğünde, üniversiteye gidecek olanların sayısının artacağına işaret etmektedir. Bu sebeple, Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitim alanındaki entegrasyonu oldukça önemli toplumsal sonuçlar doğuracak bir meseledir.

Türkiye'deki Suriyeli çocuk ve gençlerin entegrasyonu ile ilgili literatüre her geçen gün yeni çalışmalar eklenmektedir. Bu çalışmaların bir bölümü üniversite öğrencilerinin entegrasyonunu konu almaktadır. Ancak göçmen entegrasyonunu olumsuz şekilde etkileyen salgın, doğal afet gibi olaylara verilebilecek en güncel örnek niteliğindeki Covid-19 salgınının Suriyeli üniversite öğrencilerinin entegrasyonu üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar sınırlı kalmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, *Suriyeli Üniversite Öğrencilerinin Türkiye'ye Uyumu: Covid-19 Salgını Sürecinde İstanbul'da Beş Kamu Üniversitesinde Gerçekleştirilen Ampirik Bir Çalışma* başlıklı bu çalışma literatürde konuyla ilgili boşluğu dolduracak niteliktedir.

Muzaffer Dardan, İmre S. Ersoy, N. Aslı Şirin ve Pınar Deniz tarafından kaleme alınan eserde, Suriyeli üniversite öğrencilerinin Covid-19 pandemi döneminde Türkiye'ye entegrasyonu İstanbul örneği üzerinden incelenmektedir. Bu çalışmada, Suriyeli üniversite öğrencilerinin özellikle pandemi döneminde yaşadıklarından hareketle hem toplum hem de üniversite yaşamına entegrasyon süreci ele alınmaktadır. Araştırmada, uygulanan anket verilerinden hareketle, Suriyeli öğrencilerin uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri, onların görüşleri de alınarak sunulmaktadır. İstanbul'un beş kamu üniversitesinde – İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Yıldız Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi – öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin hayatlarında pandemi sürecinde nelerin değiştiği, pandeminin ilk zamanlarında uygulanan uzaktan öğrenim ve daha sonra geçiş yapılan hibrit (harmanlanmış) eğitimi nasıl deneyimledikleri, medyada Suriyeliler ile ilgili çıkan haberlerin onların Türk toplumuyla ilişkilerini nasıl etkilediği ve yüksek öğrenim sonrasına yönelik planlarının neler olduğunu öğrenmek çalışmanın temel hedefleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eser, giriş bölümü dışında beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, göçmen entegrasyonu kavramsallaştırılmakta ve Türkiye'deki Suriyeli üniversite öğrencileriyle ilgili genel bilgilere yer verilmektedir. Göçmen entegrasyonuna ilişkin bazı özelliklerin dikkat çektiğini söylemek mümkündür. Bunlardan biri, entegrasyon üzerine yapılan ilk çalışmalar ile son döneme ait araştırmaların konu açısından birbirlerinden farklı olmasıdır. İlk dönem çalışmalarda birinci nesil göçmenler ve onların soyundan gelenlerin ev sahibi toplumun şartlarına ne şekilde uyum sağladıkları incelenirken, son dönemde entegrasyona olan yaklaşımın değişmesi ve olgunun, göçmenlerin ev sahibi toplumlarda dil ve kültürü benimseme, işgücü piyasasında yer alma ve diğer insanlarla sosyal ilişkiler geliştirme olarak değerlendirilmesi söz konusudur (s.21). Diğer özellik ise, göçmen entegrasyonu ev sahibi toplumla ilişkiler geliştirme becerisi şeklinde değerlendirildiğinde, çok katmanlı bir olgudan söz edilmesi ve entegrasyon olgusunun farklı kuramsal yaklaşımlar kullanarak açıklanmasıdır. Bu bağlamda çeşitli kuramsal modeller karşımıza çıkmaktadır. Yazarlar bu modelleri ana hatlarıyla ele aldıktan sonra entegrasyonun temel alanlarından biri niteliğindeki eğitime yer vermişlerdir. Bu kapsamda, Türkiye'deki yabancı uyruklu üniversite öğrencileri arasında en fazla sayıda olmasından dolayı, Suriyeli gençlerin eğitimlerinin önem taşıdığına altı çizilmiştir. Bu bölümde son olarak, Suriyelilerin entegrasyonunun Covid-19 pandemisinden olumsuz etkilendiği ve pandeminin ortaya çıkardığı sorunları ve zorlukları daha derin şekilde deneyimledikleri yazarlar tarafından dile getirilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde yazarlar, Türkiye'de yüksek öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin entegrasyonu konusundaki çalışmalara ilişkin geniş

kapsamlı bir literatür taraması yapmışlardır. Söz konusu çalışmaların bazıları nicel, bazıları nitel ve bazıları da karma yöntemle gerçekleştirilmiş araştırmalara dayanmaktadır. Kitapta bahsedilen nicel araştırmalar arasında öne çıkanlar şöyle sıralanabilir: Altunbaş'ın (2020) Suriyeli üniversite öğrencilerinin yükseköğrenimle ilgili memnuniyetleri üzerine olan çalışması ve Erdoğan, Erdoğan ve Yavcan'ın (2017) 100'den fazla akademisyen ve 36 şehirden 470 Suriyeli üniversite öğrencisine uygulanan anket sonuçlarına yer veren "Elite Dialogue" başlıklı raporu. Nicel araştırmalara oranla sayıca daha fazla olan nitel araştırmalardan dikkat çekenler ise şöyledir: Çopur ve Demirel'in (2017) Bursa'daki üniversite öğrencilerinin göçün eğitim üzerindeki etkisi hakkındaki düşüncelerini ele aldıkları çalışma, Sezgin ve Yolcu'nun (2016), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreçlerini inceledikleri çalışma ve Kaya ve Keklik'in (2021) Ankara'da kamu üniversitelerinde okuyan Suriyeli öğrencilerin entegrasyonunu ele alan araştırma. Son olarak nitel ve nicel araştırma tekniklerinin bir arada kullanıldığı karma yöntemle yapılmış çalışmalar arasında ise, Kaya ve Şahin'in (2021) Harran Üniversitesi'nde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin uyumu üzerine olan çalışma ve Sağır ve Aydın (2020) tarafından Suriyeli öğrencilerin sayıca en fazla olduğu İstanbul, Karabük, Mersin ve Kahramanmaraş şehirlerindeki üniversitelerde öğrenim gören Suriyeli 825 öğrenciye uygulanan anket ve Karabük Üniversitesi'ndeki 8 öğrenciyle yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelere dayanan çalışma. Yazarlar ayrıca, üniversitelerde pandemi dönemindeki uzaktan eğitim üzerine yapılan çalışmaları, Suriyeli ilköğretim ve lise öğrencilerinin pandemide uzaktan eğitim ile ilgili karşılaştıkları problemleri konu edinen çalışmaları ismen zikredip Jusufbašić ve Kenan'ın (2022) Suriyeli ortaokul öğrencilerine eğitim veren öğretmenlerin ve rehber öğretmenlerin yaşadıkları tecrübeleri ele alan çalışmaya da kitabın ilgili kısımlarında yer vermişlerdir.

Kitabın üçüncü bölümü, araştırmanın yöntemine dair bilgileri içermektedir. Yazarların bu çalışması, amacı açısından açıklayıcı ve yönetsel açıdan ise nicel bir araştırmadır. Göçmen entegrasyonu göstergeler vasıtasıyla ölçümlenebilir bir olgu olduğundan dolayı yazarlar araştırmada nicel yöntemi kullandıklarını belirtmişlerdir. Kitabın bu bölümünde öncelikle araştırmanın evreni ve örneklemeden söz edilmektedir. Evren, YÖK'ün 2020-2021 akademik dönemi istatistikleri uyarınca, kayıtlı oldukları İstanbul'daki kamu ve vakıf üniversitelerindeki 10,325 Suriyeli öğrenci, örneklem ise 200 ve üzeri sayıda Suriyeli öğrencinin kayıtlı olduğu beş kamu üniversitesinde öğrenim gören 3883 Suriyelidir. Yazarların araştırma için seçtikleri desen survey (tarama) modelidir. Yazarlar, bu modelin Suriyeli üniversite öğrencilerinin göçmen entegrasyonuna ilişkin görüş, düşünce ve beklentilerini saptamada en uygun olduğunu düşünmektedirler.

Yazarlar araştırmada veri toplama aracı olarak, çıkarımlarda bulunmak ve karşılaştırma yapmak mümkün olduğu için verinin istatistiksel ve matematiksel açıdan daha kolay analiz edilmesine olanak tanıyan anket kullanmışlardır. Ankette yer verilen bölümler şunlardır: demografik bilgiler, sosyo-ekonomik profil, ve küresel salgın döneminde yüksek öğrenimde uzaktan eğitim başlığı altında a) uzaktan eğitimin teknoloji, dil ve yaşanan ortam açılarından yeterliliği, b) öğretim elemanları ve Türk öğrencilerin Suriyeli öğrencilere karşı ayrımcı/ yardımcı tutumları, c) medyanın Suriyeli zorunlu göçmenlere bakış açısı ve aşu konusunun Suriyelilerin sosyal ilişkilerine yansımaları, d) istihdam beklentileri, e) salgın döneminde ekonomik durumun etkilenmesi, f) sınavların şekli, tamamlayıcı dersler (tutorial) yapılması ve hibrit eğitim uygulaması, ve g) kampüs yaşamı, yemekhane, Suriyeli öğrencilerle ilgili sorunlar için özel bir idari bölüm kurulması. Güvenirlik bakımından önemli olduğundan ötürü, çift dilde (Türkçe/Arapça) gerçekleştirilmiş olan ankette Likert ölçeğine göre hazırlanmış (“kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a kadar uzanan beşli derecelendirme söz konusu) ölçeklendirme ifadeleri bulunmaktadır. Yazarların, anketten elde ettikleri verilerin analizini yaparken Betimsel İstatistik ve Ki-Kare testi kullandıklarını görüyoruz. Çalışmada Ki-Kare testiyle, ankette yer alan 26 adet ölçeklendirme ifadesine ilişkin örneklem grubunda yer alan Suriyeli öğrencilerin belirttikleri görüşlerin bu grubun demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri ile ilişkili olup olmadığı analiz edilmiştir.

Dördüncü bölümde, araştırmanın dayandığı anket çalışmasından elde edilen bulgular analiz edilmektedir. Bu bölümün ilk kısmında anket sonuçlarına yer verilmektedir. Öncelikle demografik bilgiler başlığı altında ankete katılan 918 Suriyeli öğrencinin 519’unun (%56,5) erkek ve 399’unun (%43,5) kadın olduğu, yaş grubu açısından en kalabalık iki grubu 25-27 ve 28-30 gruplarının oluşturduğu, öğrenim gördükleri sınıf açısından 1. ve 2. sınıflarda okuyanların sayıca en fazla olduğu, Türkiye’ye geliş yıllarına bakıldığında 2014-2016 döneminde gelenlerin sayısının diğer yıllara kıyasla daha fazla olduğu, % 80’nin üzerinde bir oranla İstanbul’da yaşadıkları, Türkçe dışında en fazla İngilizceyi bildikleri görülmektedir. İlerleyen sayfalarda katılımcıların sosyo-ekonomik profiline ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre, ankete katılanların neredeyse %70’i ailesinin yanında yaşamakta, yarıdan fazlası kalabalık hanelerde yaşamlarını sürdürmekte, yaklaşık %70’i tam-zamanlı, yarı-zamanlı çalışmakta ya da iş aramakta ve büyük çoğunluğu (yaklaşık %85) ise burs/öğrenim kredisi alamamaktadır. Demografik ve sosyo-ekonomik profile ilişkin bilgilerin ardından “Küresel Salgın Döneminde Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim” başlıklı kısımda yazarlar, ankete katılan Suriyeli öğrencilerin Likert ölçeğine göre hazırlanmış 26 adet ifade ile ilgili görüşlerini betimsel istatistik kullanmak suretiyle analiz etmişlerdir.

Yazarların yaptıkları istatistiksel analizde şu bulgular dikkat çekici niteliktedir: a) katılımcıların yarısından fazlası (%54,4) pandeminin özellikle ilk dönemlerinde uygulanan uzaktan eğitime uygun bir ortamda yaşamaktadır, b) uzaktan eğitimin Türkçe yetersizliği yüzünden dersleri anlama sorununu artırdığını düşünenler ile artırmadığını düşünenlerin oranları birbirine yakındır ve kararsızlar ise %17 civarındadır, c) katılımcı öğrenciler, pandemi şartları yüzünden çevrimiçi düzenlenen Türkçe dil kursuna artan oranda ihtiyaç duymaktadırlar, d) öğretim elemanlarının çevrimiçi platformlarda yaptıkları derslerde Suriyeli öğrencilerin dil sorununu dikkate almaları gerektiğini düşünmektedirler, e) Türkçe konusunda sıkıntı çekmelerine ve çevrimiçi derslerde soru sormada zorluk yaşamalarına karşın derslerde rahatça soru sorabilmektedirler, f) pandemi döneminde öğretim elemanlarıyla ders dışı iletişim kurmada sorun yaşamaya ilişkin kararsız kalanların oranı yüksektir (%27), g) pandemi döneminde kendileriyle ilgili medyada çıkan haberlerin sosyal ilişkilerini olumsuz etkileyip etkilemediğiyle ilgili ankete katılan Suriyeli öğrencilerin görüşleri farklıdır (yaklaşık %40'ı olumsuz etkilediğini düşünürken %28'i kararsız olduğunu ifade etmiştir), h) katılımcıların çoğu (neredeyse %66) pandemi ve/veya öğrenim yaşantıları sona erdiğinde Türkiye'de kalmak istemektedir ve bununla birlikte Suriye'ye dönme konusunda kararsız olanların oranı dönmeyi isteyenler ve istemeyenlerin oranları ile kıyaslandığında daha yüksektir (yaklaşık %37) ve aynı zamanda imkan olduğu takdirde üçüncü ülkeye gitme konusunda da kararsızların oranı dikkat çekici biçimde yüksektir (yaklaşık %31), i) yaşadıkları dil sorunundan ötürü ankete katılan Suriyeli öğrencilerin çoğu (%76) sınavları test şeklinde istemekte, sözlü sınav yerine yazılı sınavı tercih etmektedirler ve son olarak j) idari işlerde kendilerine yardımcı olacak, Arapça ve/veya İngilizce bilen danışmanlardan oluşan özel bir birimin varlığına ihtiyaç duymaktadırlar.

Yazarlar, daha sonra yaptıkları Ki-kare testinden de öne çıkan şu bulguları elde etmişlerdir: a) ankete katılan Suriyeli erkek öğrenciler, kadınlarla kıyaslandığında, uzaktan eğitim için gerekli olan teknolojik ve internet imkanlarına daha fazla sahiptir, b) pandemiyle beraber çevrimiçi Türkçe kursuna ihtiyaç duyma konusunda, Likert ölçeğine göre erkek öğrencilerin görüşlerinin ortalaması kadın öğrencilerinkinden daha düşüktür, c) Türkçe dışında bildikleri yabancı dilin (İngilizce) o dilde verilen dersi takip etmeleri açısından yeterliliği konusunda, tam zamanlı çalışan katılımcılar İngilizcenin yeterli olduğunu belirtmektedirler, d) pandemi sırasında uygulanan uzaktan eğitim sürecinde kayıt edilen dersleri tekrarlama açısından görece en yüksek grubu 4. Sınıf ve üstünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır, e) ileri yaş gruplarında (25-27, 28-30) bulunan katılımcıların pandemi ve/veya öğrenim hayatlarından sonra Türkiye'de kalma ve iş bulma eğilimleri diğer yaş gruplarındaki katılımcılara oranla daha yüksektir ve fakat 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin, pandemi ve/veya üniversite öğrenimleri sona erince Türkiye'de kalma beklentisi diğerlerine göre daha fazladır, f) pandemi ve/veya öğrenim hayatının ertesinde Suriye'ye geri dönüş

ülkesinin yeniden inşasında rol oynamak isteyenler ağırlıklı olarak tam zamanlı çalışan katılımcılardır, g) pandemi ve/veya öğrenim hayatlarından sonra yurtdışına gitmek isteyenler daha ziyade en genç yaş grubunda (19-21) olanlardır, h) pandemi döneminde sınavların test olarak yapılmasını alt sınıflarda (Hazırlık Lisans, 1. Sınıf vb.) okuyanlar daha fazla istemektedirler, i) pandemi döneminde sınavların sözlü yerine yazılı olarak yapılmasını erkeklere oranla kadın öğrenciler daha fazla istemektedirler, j) pandemi döneminde eğitimin hibrit (karma) olmasını isteyenler en genç yaş grubundaki (19-21) katılımcılardır ve k) idari işlerde Suriyeli öğrencilere yardım edecek bir birimin olmasını isteyenler daha çok ileri yaş grubunda (25-27, 28-30) bulunan katılımcılardır.

Kitabın son bölümünde yazarlar, araştırmanın bulgularını yorumlayıp genel değerlendirme yaptıktan sonra saptadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunmaktadırlar. Bu noktada öncelikle belirtilmelidir ki yazarların sundukları çözüm önerileri sadece üniversitede okuyan Suriyeli öğrencilere yönelik değildir çünkü gelecekte üniversite öğrencisi olacak Suriyeli gençler de benzer sorunlarla karşılaşabilirler. Çözüm önerilerinin hepsi, Suriyeli gençlerin Türkiye'ye entegre olmalarını kolaylaştırması açısından son derece dikkat çekici niteliktedir. Bu önerileri yazarlar başlıklar halinde şöyle sıralamaktadırlar: a) ders işleyiş biçimlerinin öğretim elemanları tarafından Suriyeli öğrencileri de göz önünde bulundurarak yeniden düzenlemeleri, b) sosyal sorumluluk projeleri vasıtasıyla Türk ve Suriyeli öğrencilerin birlikte çalışacakları tamamlayıcı derslerin yaygınlaştırılması, c) Suriyeli öğrencilere yönelik burs ve eğitim kredisi olanaklarının yaygınlaştırılması, d) Suriyeli öğrencilerin idari konularda karşılaştıkları sorunları çözme amacıyla öğrenci işleri daire başkanlıklarına bağlı özel birimlerin kurulması, e) Suriyeli öğrencilerin öğrenci yurtlarında belli kotalar dahilinde barınmalarının sağlanması, f) Suriyeli öğrencilerin üniversitelerde gerçekleştirilen sosyal etkinliklere katılmalarının sağlanması, ve son olarak g) Suriyelilerin mezun olduktan sonra üniversiteleriyle bağlarını devam ettirmelerine olanak tanınmasıdır.

Sonuç olarak bütünüyle değerlendirildiğinde; Suriyeli üniversite öğrencilerinin Covid-19 pandemi döneminde entegrasyonlarını inceleyen bu eser, hibrit eğitim uygulamasına odaklanması ve İstanbul'da en fazla Suriyeli öğrencinin bulunduğu kamu üniversitelerini kapsayan bir araştırmaya dayanmasından ötürü özgün bir çalışmadır. Türkiye'nin farklı üniversitelerinde öğrenim gören Suriyelilerin entegrasyonunu konu alan çeşitli çalışmalar mevcuttur ancak İstanbul'daki kamu üniversiteleri özelinde yapılmış ve Covid-19 pandemisi sırasında uygulanmış hibrit eğitimde Suriyeli öğrencilerin yaşadığı sorunları inceleyen çalışmalar sınırlı sayıda kalmıştır. Bu durum çalışmayı benzerlerinden belirgin bir biçimde ayırmaktadır.

Türkiye'de gerek ilk ve orta öğretim gerek yükseköğrenim seviyesinde bulunanların sayısı göz önüne alındığında, Suriyelilerin eğitim alanında

entegrasyonu her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Öte yandan Covid-19 benzeri salgınların gelecekte de yaşanması ihtimal dahilindedir ve salgın dönemlerinde uzaktan eğitim uygulamaları kaçınılmaz olacaktır. O yüzden salgın döneminde yükseköğrenim gören Suriyelilerin uzaktan eğitim uygulamasını nasıl deneyimlediklerini, ne tür kolaylık ve zorluklar yaşadıklarını öğrenmemize vesile olan bu çalışma son derece önemlidir ve İstanbul özü ve Türkiye genelinde yapılabilecek vaka çalışmaları veya karşılaştırmalı çalışmalar başta olmak üzere pek çok araştırmaya öncülük edecek niteliktedir.

Emirhan GÖRAL*

Kaynakça:

- Altunbaş, A. (2020) “Türkiye’de Yaşayan Göçmenlerin Üniversite Eğitiminden Memnuniyetinin Konya’daki Suriyeli Öğrenciler Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi”, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 64-74.
- CNN Türk (2023) “Haftasonu”, 16 Eylül, <<https://www.youtube.com/watch?v=plmiVK5uE8s>>, (28 Kasım 2023).
- Çopur, A. ve Demirel, M. (2017) “Suriyeli Mültecilerin Yükseköğrenim Sorunu: Göç Süreci ve Sonrası, Eğitim Bilimlerinde Yenilik ve Nitelik Arayışı”, Ö. Demirel ve S. Dinçer (der.), *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı* (2. Baskı), (Ankara: Pegem Akademi), ss. 13-27.
- Erdoğan, M. M., Erdoğan, A. ve Yavcan, B. (2017) “Elite Dialogue - Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Akademisyen ve Üniversite Öğrencilerinin Durumu, Sorunları ve Beklentileri Araştırması”, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (IGAM) ve Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO), <<https://igamder.org/uploads/belgeler/ELITE-DIALOGUE-01102017-TR.pdf>> (11 Kasım 2023).
- Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) (2023) “Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı”, <<https://goc.gov.tr/gecici-koruma5638>>, (12 Aralık 2023).
- Jusufbašić, Š. ve Kenan, S. (2022) “Education for All: Teachers’ and School Counselors’ Experiences Educating Syrian Refugee Students in Turkish Public Schools”, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 55: 411-430.
- Kaya, Ö.S ve Keklik, İ. (2021) “Adjustment experiences of Syrian immigrant university students in Turkey”, *Current Psychology*, 41: 7751-7761.

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, AB Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: egoral@marmara.edu.tr, ORCID ID: 0000- 0001-6753-6297.

- Kaya, M. ve Şahin, H. (2021) ‘‘Harran ˘niversitesindeki Suriyeli ˘ğrencilerin Akademik Entegrasyon S˘reçlerinin Analizi’’, *İnsan ve Toplum*, 11(3): 39-83.
- Sağır, A. ve Aydın, E. (2019) ‘‘T˘rkiye’deki ˘niversitelerde ˘ğrenim G˘ren Suriyeli ˘ğrencilerin Sosyo-Ekonomik ve Sosyo-K˘lt˘rel Profillerinin Analiz’’, *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1): 153-182.
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016) ‘‘G˘ç ile Gelen Uluslararası ˘ğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul S˘reci’’, *Humanitas*, 4(7): 417-436.
- UNHCR (2023) ‘‘Global Trends At-a-Glance’’, <